

Յ Ե Ն Է Ք

Մ Ո Ւ Ս Ա Վ Վ Է Ր

ՐԻՍԱԼԷՅԻ ԻԼՄԻՅԷ, ԷՏԷՊԻՅԷ, ՍԱՆԱԻՅԷ, ԹԻԻՃՃԱՐԻՅԷ, ՀԻՔԵԱԵԷ ՎԷ
ՄԷՊԱՀԻՍԻ ՄԻԻՖԻՏԷՅԻ ՍԱԻՐԷ

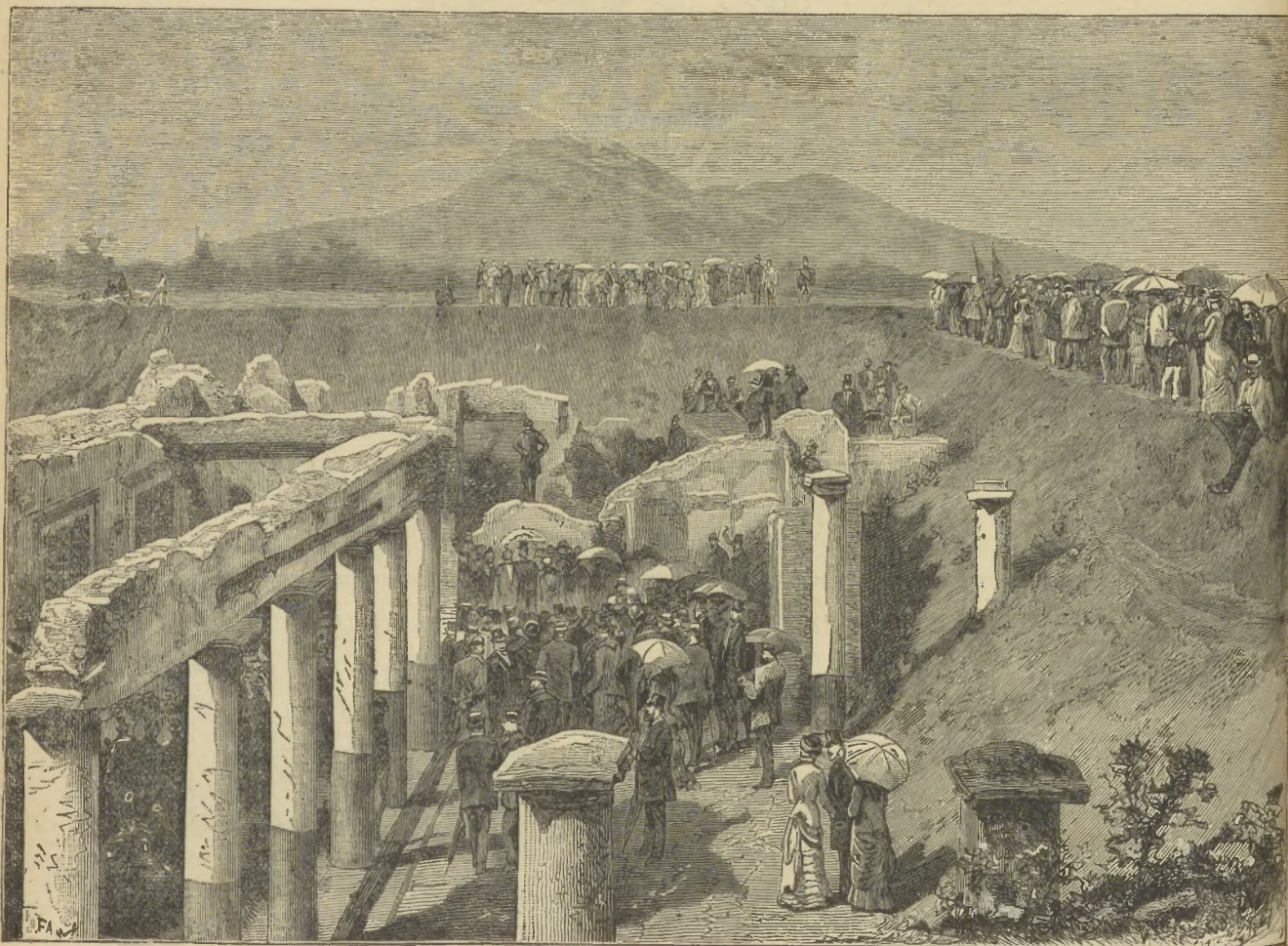
ՕՆ ՍԷՔԻՁ ԱՍԸՐԼԸԳ ՍՕՄՈՒՆ

Իթալիանըն նափօլի գըթասընտա վագը Վէսուվ նամ աթէշփիշան տաղըն էթէյինտէն գէրվաոր եագընընա գատար միւքէլլէփ պինալար, նատիտէ պաղ, պաղչէ, վէ աղաճլար, վէ միւճիպի թէհայեիւր սոյփիլէ մահալլէրի, վէ միւֆէրրիհ կիւղէրկեահլար իլէ միւշէքքէլ, վէ պինաէն ալէյհ մէնգարէսի ֆէվգ էլաաէ կիւղէլ Պօմպէի իսմինտէ պիր մէմլէքէթ օլուպ, սէնէյի միլատըն 79 օգոստոս 24իւնճիւ կիւնիւ վուգու պուլան շիտտէթլի հարաքէթ էանասընտա, մէգքիւր տաղըն սիւրէթի շէտիտէտէ կէօյէ տօղրու բիւսկիւրտիւիւ աթէշ վէ լավալարըն, վէ տէ իրի իրի թաշ փարչալարընըն, լաւէնգաթի հաֆթալար իլէ եաղմասըլլա, մէգքիւր մէմլէքէթի օն պէշ գատտէմէսէն զիեատէ պասարագ եէր իլէ եէքսան էյլէտի: (¹)

(¹) Բէնտի խաճէսի Սէնէքա ֆէյլէսօֆուն գաթլինէ հիւքի էտէն, վէ էօլտիւրիւլմէսինին ճիհէթինի իսթիեարընա

հարաքէթ էմարէլէրի, վէ էվլէլճէ խաֆիֆ սիւրինթիլէր, միւշահէտէ օլունմատա չօղլար գաշըպ գուրթուլմիւշ օլտուլու հալտէ, մալլէրինէ, վէ ալթուն վէ ինճուլէրինէ թամա էտիպտէ, թօփլամագ իւղրէ սիւրինէնէր իսէ, մէմլէքէթ իլէ պէրապէր աֆաթա զարգ օլտուլար:

Իշթէ պու վէճհլէ եէր ալթընտա թէրք էտէրէք, համմամտա տամարընըն քէսիլմէսիլլէ էօմրիւնէ նիհաեէթ վէրէն, զալիմ նէրօն իմիւրաթօր, Վէսուվ տաղընըն սօն հարաքէթինտէն 60 սէնէ գատար ագտէմ Պօմպէիտէ, սէրայընտա պուլունտուղու հալտէ, շիւպհէ իւղէրինէ աճէլէթէն սէրայը թէրք էթտիքտէն սօնրա, մէգքիւր տաղ աթէշ եաղուրմահա պաշլամըշ, վէ մէմլէքէթի օլ վագըթ տա փէք չօգ խասարաթա օղրաթմըշ օլտուղու իշուն, պիւթիւն Բօմալըլար եաս ու մաթէմէ զարգ օլմուշլար, վէ իմիւրաթօրուն իշինտէ պուլունմահըպ տա սէլամէթ գուրթուլտուղունտան տօլաեթ իսէ, էսէֆլէրինի տահա զիեատէ արթըրմըշլար իտի, վէ թերաքրիստոս մանասընա օլան նեղ թապիրինին, պու զաթըն իսմինտէն ալընմըշ օլտուղու մապնուն տուր:

ՊՕՄՊԷԻ ՇԷՂՐԻՆԻՆ ԽԱՐԱՊԱՍԸ

դալան պիր ճէսիմ մէմէքէթ, 1848-աէ սու դուռուսու էշմէք սէպէպի, վէ կէօրուլէն պաղի ասար տէլալէթի իլէ Եէնիտէն մէյտանա չըգարըլարագ, պունտան 18 ասըր էվվէլ աօղան Նափօյիթանլարըն հիւնէր վէ սանաթլարընըն, վէ էպնիյէ դալփալըզլարընըն տէրէճէսի, վէ պաղի մէրթէպէ տէ այն ու առէթլէրի միւշահատէ գըլընմագատ, վէ փութ սիւրէթի, սանէմ, վէ էլէ կէչէն պիր չօգ սաիր էտէվաթա տաիր ասարը աթիգա իսէ, բէյ աէր բէյ իթալիա միւզէխանէսինէ գօնուլմագտա տըր:

Պունլարըն իչինտէ ֆուրունլարտան պուլունմուշ, վէ միւթ էմասիէն 1800 սէնէ չիւրիւմէքսիզին մահֆուզ դալմըշ օլարագ էլէ կէչալիյի ըրվաէթէթ էսիլէն սօմունլար, ֆէվզ էլատէ թէհայեիւր ու թէահճհուպի միւէտտի պիր հիքմէթ սաեըլըլար:

Պօմպէի շէհրինին խարապասը, շիմտիլիլէրտէ պիր զիւարէթ մահալի օլուպ, հէր թարաֆտան փէք չօգ էրքէք վէ նիսա կէտէրէք սէյր էթմէքտէ օլտուղունա, պուրատա վաղ օլունան ըէսիմ տէլալէթ էթմէքտէ տիր:

ԳԱՅՍԵՐԻՅԵՆԻՆ ԱԹԻԳ ԳՕՃԱՊԱՇԸԼԸՂԸ

Երևանի Երևանի քաղաքում (սա. 337)

Վալիտե իլե օղու ալին պեյին օլա-
րադ սըջրատըլար դալգադըլար. կէլէն զաթ
գար իլէ միւլամմէ օլան ապասընը չըգար-
տը քի, պաղ դօնուլարը կիրակոս ուսուչ:

«Պիր սէլամ վէր ախպար պու նէ՛ իշ...
աղլըմը պաշըմըգտան ուչուեօր խոի»
տէտի Յովակիմ. վալիտէսի տէ լալ օղուպ
դալմըջ՝ օղուղու հալտէ:

«Սէլամ տէյլ ան, ճան վէրսէմ տէ պէն
տէ գուրթուլամ... շիմոի պիր էյլի-
մէ կիտիպ տէ, չօլուդ չօճուղուն աղըտ
Ֆիլանընը տիյնէէն օլա, ճանընտան
թէնինտէն պէգէր. պու նէ՛ տիրիք ես
Բապալի... պու նէ՛ տիրիք»:

Վալիտէ քէնտինի թօլլաեըպ, «ճանըմ
կէլ պիրադ օթուր, սօվուգտան կէլտին
աղընը գըզտըր քէնտինի պուլ տա, օն-
տան սօնրա տէէէէյինի տէ՛... նէ՛ օլու-
եօրուեն, աղլընը պաշընա ալ եսվրում»
տէմէյէ պաշլատը, վէ քէնտի քէնտինէ,
«Եարատան Ալլահ, նէ՛ տիր պու կիւնքի
կէօրկիւլէրիմ, զահիր սապըմը սընաեօր-
սուն... մեղա. սէն կիւնհալարըմը աֆվ
էյլէ...» տէր խոի:

Կիրակոս ախպար պիրադ օթուրտուգ-
տան սօնրա, «սէվկիւլիւ վալիտէ, եսվ-
րում Յովակիմ, տէտի, պուենճա սէնէ տիր
պիրպիրիմիդ իլէ լա թէքլիֆ անա պապա
կիպի դօնուչուպ կէօրիւչիւեօրուչ, չիւ-
քիւր պիրպիրիմիգտէն աղընըպ ինճինմէ-
տիք. վազաա խըսըմըղըմը խնամիլիյի-
միդ եօգ իսէ տէ, խըսըմըղըն խնամիլի-
րին պիրիմ մուհապլէթիմիդէ հասըթ
չէքէր օլտուղունու պիլիւրիմ. խըսըմըղ-
տա նէ՛ քէրամէթ վար, սատըգ տօսթ,
սատըգ օլմաեան ագրապատան եիւլ պին
դաթ էյի տիր. սիգ վար իքէն պու կիւն-
քի տէրտիմի քիմէ՞ եանաեըմ, քիմէ՞ աղ-
լաեըմ. չօճուղարը եիւլիւնիւն իւթիւ-
նէ, վէ աղըտ Ֆէրեատ իչինտէ պըրադ-
տըմ սիգէ կէլտիմ. հէմ տէրտիմի սէօյլէ-
եիպ էսիլէճէյիմ, հէմ տէ Ալլահ սըմար-

լատըգ տէեիպ կիտէճէյիմ... պուենտան
սօնրա պու մէմէքէթ պիգէ հարամ օլ-
տու (կէօղիւ տօլուգարադ) սիգտէն այ-
րըլաճաղըմ սէվկիւլիւ տօսթլար, արթըգ
էքսիք հէլալ էտին»:

«Նէ՛ տիր պուենուն ասըլ աննաթ պա-
դալըմ» տէտիլէր անա օղուլ, իքիսի իքի
եէրտէն չըլտըմադ տէրէճէսինտէ:

«Չէթին տիր տէրտիմ վալիտէ, տէտի
կիրակոս ախպար... հէմ տէ կէլտիմ սի-
գի տէ թաաճիլ էտիեօրում. պադ տահա
սօֆրանըգ տա օրթատա, եէմէք տէ եէ-
մէմիչսինիլ. րէճա էտէրիմ, պէնիմ տէլի
տօլու սէօյլէեիլիմէ պադմաեընը, եէմէ-
յինիլի եէեիլիլ»:

«Գալտըր չու սօֆրաեը վալիտէ, տէրտ
տէրտ իւսթիւնէ պաստը, պէնիմ պադ-
լալա եէեէճէք իսթէյիմ եօգ»... «ալ պէն-
տէն տէ օ՛ գատար» տէեէրէք, վալիտէ
գօտուղու կիպի սօֆրաեը, վէ իսկէմիէ
մանկալընա գօտուղու եէմէյի գալտըրտը:

Վէ քէնտի տէրտլէրինի ունուտուպ,
կիրակոս ախպարըն թէլաշընա սէպէպ օ-
լան շէյի աննամադ իսթէրլէր տի:

Կիրակոս ախպար պու տէմտէ պիրադ
իչէրիսինի թօլլաեըպ, «իչին էվլէլինտէն
պաշլաեըմ քի, թէքմիլինի աննաեաընըգ»
տէեէրէք տէրտինի եանմաեա պէտ էյ-
լտի:

«Ա՛լա... օ՛ Պիղատոս ան... պուեն-
տան պիր այտան զիեատէ վար էվտէն
թէնհա օլուր տէեու Ղուղանթ հա-
մամընա կէթմիլէր. իգալալ պու եա,
հէր քէս պու հիսապը էտիպ կէթմիլ օլ-
մալը քի, զիեատէ գալէպէլիք վար ըմըլ.
Համամճը օրթա գուրնասընտան պաշգա
իքի տէ սըրա գուրնասը աշիլը. Եղիա
չօրպաճընըն գարըսը, սըրա եան գուր-
նանըն պիրիսինին պաշ սէրիլինտէ իմիլ,
վէ պիրիմ կէլին նասըլ իսէ սու ալըրքէն
պուենուն Ֆարգընտա օլամամըլ, էյէնչէ-
սի կէօղիւնէ իլիլմիլ տէյի սէօղ չըգարը-
եօրար ամա եալան տըր. ատըմ կիպի ի-
նանըրմ քի, սէպէպ՝ հիւրմէթ էտէմէ-
տիլի տիր. նէ՛ տէրսին, կէլինի գըզը պիր
ալայ օլուպ պուենուն պաշընա չօգուչ-
մուլար, չըպլադ կէօյտէյէ էյէնչէլէր ի-

լէ Եօյլէ պիր տանադ աթմըշար քի, արթըգ թէհամիւլիւ գալմանեպ երգըմըշ գալմըշ — աման Ալլահ աշգընա, չօրպաճընըն գատընը օլտուղունու պիլէմէտիւմ, խաթա էթտիւմ. էլլէրիւմ գըրըլա տա օ' սուեու ալմանա իտիւմ — տէտիքճէ, մէրհամէթլէրի տէպրէնէճէք եէրտէ հիտտէթլէրի գապարմըշ, փաթըրուր չօլալմըշ. Նաթըր Համամճը պիրիպիրիէնէ գաըըլմըշ, համամտա օլանլարըն քիմիսի գօրգուսուտան տըշարը գաշմըշ, քիմի տիշի քիթլէնիպ պաեըլմըշ. վէ պիլիւմ կէլինին իսէ լէյնէն տարպընտան իւղէրինտէ սաղ եէրի գալմանեպ, պիւթիւն կէօյտէսի գըզարմըշ մօրարմըշ, վէ ազըպէթ պիր Եօլիւ հէյեթթիւտէ էվէ, վէ եաթաղա տար ուլաշտըրըմըշ:

Ջէվալը պու տէրտի չէքմէքտէ օլսուն պէնիւմ պիր շէյտէն խապէրիւմ եօգ, եաընըզ էվէ չէքլմիշ օթուրուեօր իտիւմ. պիր տէ խօր օտասընտան պիր էլի տէյնէքլի կէլիպ, քէօթիւ պօրճու կիպի գափուեա տիքլիտի. — սէնի չօրպաճը իսթէեօր — տէյլինճէ պիրտէն պէնիւմ աթտը, վէ պաշըմտա երինէ պիր պէլա օլտուղունու աննանեպ տիղլէրիւմ տիտրէմէեէ պաշլաաը. նէ իսէ, եա Բապսի սէն էսիրկէ տէեէրէք գալգտըմ կիթտիւմ քի, քէօշէտէ օթուրմուշ փուֆուլաեօր. պէնի կէօրինճէ — օլան՝ տէտի, միլլէթէ պու գատար պօրճուն վար պիզ միւսաատէ էտիպ իսթէմէեօրուզ տա, քէնտիւնի պիր շէյ մի սանըեօրսուն. վէ էլիմտէ իքի չըզը եազըմ վար, վէ իքի տէօրթ տէ քեարը գատիւմ սէօզ Եօրէնմիշիւմ տէեու չօրպաճըլըգ մը թաալաեօրսուն. էվվէթ էնտէն բէշտէն չըգտընըզ. գարըն տա համամլարա սըղըմազ օլմուշ — պու սէօզիւ իշիտիր իշիթմէզ պաշըմա եըտըրըմ էնտի գանն էթտիւմ. « Հաշա էֆէնտիւմ, պէն քիմիւմ քի չօրպաճըլըգ թաալաեմ . . . վէ պիր շէյտէն խապէրիւմ եօգ, համամտա նէ՞ օլմուշ » սէօզիւ աղըմտա իքէն, — կիտէճէյին եէրէ կիթ տէ օրտա նէ՞ օլտուղունու տուեարսըն — տէեէրէք պիր եաթիւտ իլէ պէրապէր պիզի թօմ

րուղա կէօնտէրտի: Եաթիւտեը օգուտուլար քի, 500 զուրուշ պօրճուսուղուն թահսիլի իլէ թէրպիւեէմիզ տէ եազըլմըշ. օն պիր կիւն թօմրուգ 100 տէյնէք 500 զըշ. ճէրէմէ գաշտ էտիպ իշէրի վէրտիլէր:

Տանաղը եէտիք փարաեը վէրտիք. հապս միւտտէթիւնի թամամ էտէրէք չըգըպ էվէ կէթտիք քի, կէլին Եօլիւմճիւլ եաթըեօր . . . չունքի պէլ քէմլի ինճինմիշ, պաշ փարաաղը իլէ պիլէյի չըգմըշ, վէ սօլ քիւլէյինին գըրէյի գըրըլմըշ, վէ վիճուտի սէքիզ օն եէրտէն գըզարմըշ. չըգըգճըլար կէթիւրմիլէր պաղլաթմըշլար պէճէրմիլէր. կէօյտէսիտէ օլան գապարթըլարա իլամ էթմիլէր ամա, պիր վիճուտտա պու գատար սաթաթըլըգ օլունճա տիւշիւնիւնիւզ պիր տէֆա քի, օ գէվալը նէ՞ հալէ կէլիւ:

Պիլիւսինիզ քի, պէն թէնճիրէտէ պիլիւրիպ գափաղընտա եէեէն պիր էսնաֆա տամըմ. եըլտա իլէեէճէյիլիզ 4-5 ալ տըր, օ' տա օրթալըգ քիւշաա օլուր, վէ իլլէր աշըլըր իսէ . . . վալիտէ՝ էլիմիզտէ պուլուան սանաթ նէ՞ չէթին շէյ տիր պիլիւրմիսին. օ թաշըլըգ . . . Ալլահ տիւշմանըմը տա թաշը էթմէսին, ատամըն թօզ եութմաաաան իմանը աղլար, վէ տղընտան պուրնուստան կէտիպ կէօյիւսիւ գաալար. անըն իշուն թըգ նէֆէս օլմատըգ թաշը ազ պուլունուր:

Իշթէ պիրիսի պէնիւմ. հեօթիւլ օլուպ պիթմիլիւմ տիր. շէօյլէ պիր պէլալը իշ իլէ փարա գազանըպ տա, չօլուգ չօճուգ պէսլէմէք իշուն, եաղ կիւնլէրի պաշըմը գըրգ եէրինտէն եարըեօր իքէն, գըշըն տա իշոնէն քէսիլիպ պօշ օթուրաճաղըմը պիր քէրրէ տիւշիւնիւնիւզ, վէ պէօյլէ պիր կէշիւմտէն աճիզ օլան սէֆիւ պաշըն, արատա տա ֆիզուլի զուլուլարա օղրաեըշըն խաթրա ալարադ պիր սաաթլըղա պէնիւմ եէրիմտէ օլունուգ . . . նէ եափարսընըզ, պունլարա նամըլ թէհամիւլէ էթմէլի. հէր սէնէ տիտին տըրման պիր ինէք ալըպ, փարաաընը իսէ հաթիւտա պէշէր սէքիզէր վերէրէք կէօզիւմէ կէօրինմէտէն գըշ իշուն էվէ պիր խազըն

տուար ըտը. պու սէնէ՝ օնու տա էտէ-մէտիմ, հաթթա վագթիմտէ օտուէն քէօ-միւր պիլէ պէճէրէմէտիմ. վագըթ կէլտի շուրալարա չաթաը, հէր պիր շէյ աթէշ պահասընա չըգտը, չօճուգլար սըզ սըզ սըզըլաեօրլար, . . վալիտէճլիմ էյի տիյ-նէ, պու կիպի տաեանըլմազ գարուրէթ իչինտէ շաշըրըպ գալըշ իքէն, պիր տէ իւչ երւզ ղուրուշ ճէրիմէեէ օղրաաըգ. պուշուէն իչուէն մահպէստէ չիւրիւսէմ քի-միւն գուլաղը տուլաճազ . . էտէմէտիմ տէտէտէն միրաս պիր շուրա գազան վար ըտը, օնու մէգատա չըգարթաըրաըմ. նէ օլաճազ, ալթուշու տա միւզաիտէեէ վէր-սէն տէյէրինի պուլմազ. թօփու թօփու 136 ղուրուշ թուլթուշ, 300 ղուրուշա եէթիրմէք իւզրէ, գըզլարըն ալնընտա 5-10 բուսիա վար ըտը, աղլատարազ օն-լարը քէսմիլէր, վէ էքսիլէնի իչուէն իսէ, էվլէնմէմտէ կէլինէ պաշըգ վէրտիյիմ հալաըգ քիւրէնին թէքինի էքլէմիլէր, պուշուարը էյի քէօթիւ 300 ղուրուշա եէ-թիրտիք, վէ վէրտիք պիթիրտիք:

Պու պէլատան պու վէճէլէ եագանը գուրթարտըգ աւա, էօթէտէ կէլին էօ-լիւմմիւլ հալտէ եաթըեօր, էվտէ պիր գաշ պաթման չալտար ունուտան պաշ-գա պիր շէյ եօգ. գէվալը չօճուգլարըն եաղսըզ մանթը մագարնա եէմէտէն կէօզ-լէրինտէ ֆէր տէտիյի գալմատը. տարը տիւնեատա կիւվէնէճէլիմիզ պիր թէք քիւրէ գալըշ իքէն, օնու տա սընըգճը-եա վէրմիլէր. չօճուգլարըն իւթիւ պա-շը իւրեան պիւրեան վէ բէրիշան օլուու-ղունտան կէչտիք, նաֆագասընը նէ էթ-մէլի, հէքիմէրէ իլաճլարա վարաեը նէ-րէտէն վէրմէլի . . ալիմ Ալահ քէսէտէ մանկըր տէսէնիզ եօգ տուր:

Արթըգ ճան եէրինի եատըրկըլատը, էճէլ քիչնէտի. նէ օլուր իսէ օլոււն տէ-տիմ, էֆքեարըմըն արգասընտան կէթ-տիմ. պիլիմ կիպի հէրիֆլէր նէ իլէ էօճ ալապիլէճէք տիր . . հիչ տէյիլ իսէ պիր աղ երւրէյիմ սօլուսուէն տէեու կէճէնին պիրիսինտէ ճանըմ աղգըմա ալարագ, կէտիպ չօրպաճընըն գօգագ գափուսու-

նա պիր եաֆթա եալըշտըրմը ըտըմ. եազըմ ալընտան մէրթէք կիպի, պիր աղ տա աեըն օեուէն եագարագ պիւսպիւթիւն պէլիսիզ էթտիմ):

Պուրատա Յովակիմ, թաշը կիրակո-սուէն սէօզինիւ քէսիպ «գօրգարըմ մա-գարաթլը պիր շէյ եագուըն» տէտի:

«էվլէթ, տէտի, կիրակոս. սէօզիւնէ միւպաշլըթլէ, սիգէ նէ տէեօրում տույ-մաեօրմուսուէնուզ, ճան եէրինի եատըր-կըլատը, պըչագ քէմիլէ տաեանտը . . վէ եագաղըմ եաֆթա իլթէ շուշլար ըտը:

Պու տիւնեա ֆանի տիր եագար թէվարիս, էյ չօրպաճը պու սէվտատան կէլ ֆարիզ, Մէվլամ սաալըրը տըր էտէր միւնգարըզ, Պիր կիւն օլուր էնճամընա պագարըզ:

Տէվրիսի կիւն իլք գափուեու աշան ուշագ եաֆթաեը կէօրիւնճէ, ալին պէյին օլմուշ, վէ գօփարըպ չօրպաճը եաթագ-տան չըգար չըգմազ էլինէ թուլթուշ-տոււմուշ. վայ . . վայ վայ. օ արատա պուշուէն չըլտըրմագ տէրէճէսինէ վարան հալինի կէօրմէլի իմիլ. բիւր գագապ օ-լարագ հէման էնիշտէնիզի կէթիրթտիր-միլ. մալիւմ եա Մեքիսէգ չօրպաճը պիւ-եիւք չօրպաճընըն ազըլ խաճէսի տիր, կէ-լիպ տէ — թէլաշ էթմէ, պու խալթը էտէն հէր քիւմ իսէ, պէն պուլուրում — տէմէ-սիլլէ չօրպաճընըն իըրսը պիր աղ էնմիլ:

Պուրատա էնիշտէմիգէ տէ սօգոււնու-եօր տէեու սագըն սիզ տէ գահր էթմէեին. էնիշտէնիզ տիւնքի. պէնիմ սիզին իլէ գօնշուլուղում էճտատտան պէրի տիր, գաթի նազար հաշա հուզուրտան էօլմիւշ մէրքէպ գուրտտան գօրգաթ մը . . . նէ տէրսէնիզ տէյինիզ, պէն արթըգ պիթ-տիմ, էօլիւմտէն էօթէ նէ օլա պիլիր. պու կիւն պուրատա հէր տէրտիմի տէեիպ տէօքէճէյիմ:

Պուշլար սաշ պաշա վէրիպ դպրատու-լարտա նէ գատար գալֆա, տիրացու, վէ եագը ալան չօճուգ վար իսէ ճէլպ է-տիպ, եագըլարընը եաֆթա իլէ թաթ-պիգ էթմիլլէր, աղ չօգ պէնգէեէնլէրի սըգըշտըրըպ սէօլլէթմիլլէր, վէ տահա

չէշիթ չէշիթ թահգըգաթ իլէ երկիրմի կիւն գատար օղրաշըպ, նիհաեէթ պիր իբ ուճու էլտէ էտէմէեինճէ իշի պաշգա գալըպա տէօքմիւլէր:

Պու սապահ Տ. Թովմաս Ժամոտա պիր ծանուցում էթտի. — չօրպաճընըն գափուսունա եաֆթա եափըշտըրան չաշընը Ալլահ էսիրկէտի տէ արամա իլէ պուլունմատը, եօգսա վայ . . . կէլէճէքտի պաշընա. շիմտի պանա սաղլամ սէօզ վէրիպ վատ էթտի, պէն տէ եկեղեցի ատեանընտա անտ ետէրիմ քի, օ ատէմ հէր քիմ իսէ, տօղրու կէթսին էթէյինէ տիւշիւն. պիր ֆէնալըգ օլմատըգտան պաշգա, խայըր տա կէօրէճէք տիր. սոմա կէթմէզ իմիշ . . . պիր կիւն տուեուլուր վէ տութուլուր իսէ, պաշընա կէլէճէյի աիւշիւնսիւն, սօնրա պէն գալըշմամ հա . . . — տէեու:

Պու ծանուցումն էթլէրիմ տիտրէեէրէք տիյնէտիմ. տիւշիւնճէմ պէյնիմի սարսըթտը. պիր տէտիմ քի, պու հէրիֆ հէր իմանսըզըզը եափար, օլա քի կիտէր իսէմ էլիմ իլէ տութուլմուշ օլուրուլմ, սօնրա նէ իլէ գուրթուլուրում տէեու:

Պիր տէ չէվիլիպ, ճանըմ նէ գատար տինսիզ տէ օլսա, եկեղեցի ատեանընտա ալէնէն ծանուցում էթտիրտիքտէն սօնրա խիլաֆընտա պուլունմազ եա. շիմտի կէտէր աեաղընա տիւշեր, վէ սէֆալէթի հալիմի իֆատէ էտէրիմ, օլա քի պիր էշրէֆ սաաթընա ըսաթ կէլիր տէ, խայըր պիլէ տօգուլուր տէր իտիմ:

Վէ ագըպէթ կիթմէեիպ տէ, սօնրա կիւնիւն պիրիսինտէ աննաշըլըր իսէմ, պաշըմա գօփաճազ գըեամէթի հէր չէյտէն ֆէնա կօրէրէք, Ժամտան էվէ տափի տէօնմէքսիզին տօղրու չօրպաճընըն էվիլիւնէ վարըպ, սուշլու սուշլու գահվէ օճաղընա սօգուլտում, վէ ուսուլէթլէ իշի խըրմէթքեարըն պիրիսինէ աննատըպ պիր քէօշէեէ փուսունտում:

Խըրմէթքեար կէտիպ չօրպաճընա իֆատէյի հալ էտէր էթմէզ, պէնի իսթէմիշ իտի. եիւրէյիմ չարիւրնթընա տիւշէրէք, կէօյսիւմ էֆիլէեիպ, վէ տիզլէ-

րիմ տիտրէեէրէք վարըպ հուզուրունա գափանտըմ, անառակ որդի կիպի «հնյր, մեղայ յերկինա եւ առաջի քո» տէեէրէք էթէյինէ սարըլըպ, հէր պիր չէյի պիրէր պիրէր իգըար գըլտըմ:

Նէ' տէրսէ պէյէնիրսինիզ — եա . . . իսապիս, տէտի դազէպնաք կէօզլէրինի պանա տիքէրէք, վէ սանըրսըն քի ենքեղես (¹) պալըզը կիպի պագըզը պիւթիւն վիճուտիմէ գէհիրլի թէէպիր էտէրէք. վար տիւա էթ քի, օ' ծանուցումն էթտիրտիմ, էլլէրիմի էլիմ իլէ պաղլամըշ օլտում. սանա շիմտի պաշգա չէյ եափամամ, վար հէման նիհաեէթ օն պէշ կիւնէ գատար էվիլի էշեանը սաթ սալ . . . չօլուղունու չօճուղունու թօլիլա, չու մէմլէքէթտէն չըգ ճէհէնէմ օլ . . . պիր տահա սէնի կէօզիւմ կէօրմէսին. նէ' տէեիեօրում տուեուլուրումսուն, գուլաղընը պանա վէր, պիր տահա իսմինի ճիսմինի պու մէմլէքէթտէ կէօրիւպ տուլմաեաճաղմ հա . . . եօգսա բիւրլիւլիւնիւ կէօյէ ֆըրլատըրմ . . . — տէեիպ, վէ աղընա պիր տէ պիւեիւք եէմին ալտը:

Ա' իս վալիտէճիյէզիմ, օ'ֆ . . . եալրում Յուլակիմ, աննատընըզ մը պաշըմա կէլէն բիւսկիւլիւ պէլաեը, չու գըշտա գըեամէթտէ էվիմի էշեամը նաւըլ տաղըտաեըմ, չօլուղու չօճուղու նէ' եափաեըմ, էօլիւմ տէօշէյինտէ եաթան կէլինի նաւըլ գալտըրաեըմ . . . պէն եալընըզճա պաշըմը ալսամ սալուշսամ, պուլուլարը քիմ գաեըրաճազ, վէ պէնիմ իշուն, պիրէր պիրէր մէշարա գօմադտան պէտթէր օլաճազ. պա խուսու քի, պու տինսիզ հէրիֆին աղընա ալտըզը եէմինի պէն պիլիլ իսէմ, սօնրա պուլուլարը աճ գուրտ կիպի տալաեաճազ . . . նէ' եափաեըմ, Ալլահտան պուլուն տէմէտէն, վէ էօլիւր իսէք տէ գալըր իսէք տէ հեօր հեօր թօլաեըպ կէթմէտէն պաշգա չարէմ եօգտում. ֆիքրիմ շիմտիլիք պիր տէֆա Պօ-

(¹) Թաշըն Գիրսիու մէշուր Առաքել Վարժապետին Սօրնու օլմազ միւնսէպէթիլէ, պիր աղ օղումուշ, վէ գաֆաքնա պազի շէյլէր տէ տուեարազ տօլտուրմուշ օլտուղունտան, օ' կիւնիւն հիւքմիւնճէ էսնաֆ հազըր ճէվապլարընտան մատուտ իտի:

ղազլաեան քէօյլունէ տիւշմէք տիր, պա-
հարա դատար օրատա ալի քիւլիւ հալ
պարընըպ, պահարըն տա Եօղղատա նազլ
էթմէյի գուրուեօրում, իշթէ հալիմ վէ
տէ տաեանընտարդ տէրտիմ պու տուր.
տուրթուլում վալիտէ... տիլիմիլէ տու-
թուլում. վէ սէլամէթիմին պիր թա-
րաֆտան չարէսի օլմամադ իւզրէ տու-
թուլում. տէեիպ պաշլատը էլէրիյլէ
տիլլէրինէ վուրունմաեա վէ հեօֆիւր հեօ-
ֆիւրաղլամաեա:

Վալիտէ վէ Յովակիմ չու հիքեաեէ իւ-
ղէրինէ քէնտի տէրալէրինի քիւլիւէն ու-
նութտուլար, վէ պիր դաշ սաաթ իքիսի
իքի եանընտան պու պիշարէեի թէսէլի
էթմէյէ մէճպուր օլտուլար, վէ սաաթ
ալթը սուլարընը պուլմատա, հէնուզ դար
եաղմատընա տէվամ էթտիյի, վէ եօլա-
րըն իլլէրի իսէ, պիւսպիւթիւն դափան-
մըշ օլտուղու հալտէ, միւսաֆիրէրինէ
սէօզ աննատամաեարադ եօլա գօշտուլար:
իքիսի եալընըզ դալընճա, «օղլում, տէ-
տի վալիտէ, հիքեաեէնին աճըսը իլէ ճի-
յերճլի տալանմագտա օլան Յովակիմէ.
պու չօրպաճըլարըն եափտըզլարը շէյլէր
հիշ պիր քիթապա սըլընաղ, վէ էլլէ-
րինտէն տաթի ուչան դաշան գուրթու-
լամաղ... պագըեօրումսուն չու հէվալլը-
նըն պաշընա եաղտըրտըզլարը ֆէլաքէ-
թէ, պիլիմ պաշըմըզա տա պէօյլէ պիր
պէլա կէթիրմէսինլէր եալում... եարըն
սուեուեա իլլաֆ կէթ, դանը վէպալը
պօեուլարընա օլուն... »:

Միւթալէա լեաղըմ պուրատա քի, պէօյ-
լէ պիր սաֆտերուն, վէ Ալլահ առէմի
օլան իսթիեարէ դատընճըղաղ, օղլունա
չու սօն սէօղիւ սէօյլէմէք իւզրէ, հի-
քեաեէտէն նէ՝ գուվէթլի թէէսիր ալ-
մըշ օլմալը տըր:

(Մապաշի սօնրա)

Մ Ա Թ Պ Ա Ա

Հէր քէս գօլայճա թասալիդ էտէր
քի, իլմ, հիւնէր վէ մէարիֆին, սէ-
լէֆտէն խալէֆի թէսլիմ վէ թէսէլ-
լիւմիւ իչուն, պախըլ թէսիլաթ է-

տէն շէյլէրին պիրինճլի մաթապա
իճատը օլմուշ տուր:

Ձիրա էվալիտէ, շիմտի հէնուզ պի-
լինիպ պուլունմաեան չօղ տիւրլիւ հիւ-
նէր, վէ նէվ պէ նէվ մէարիֆի բիւր
էսէր հուսուլա կէլմիշիքէն, պու կիւն-
քի կիւն մէֆգուտ օլմալարը, վէ էր-
պապը մէրագըն իսէ, եէր ալթլարըն-
տան, վէ տիւնեանըն ապէն շէն օլուպ
տա, շիմտի խարապ վէ մէթրուք թա-
րաֆլարընտան, տուրմագսըլ սաարը
ալթիդա թէհարրիեաթընըն արգատըն-
տան տօլայմալարը, սատէճէ օլ զէ-
մանտան մաթալուաթըն իհտաա օլուն-
մամըշ օլմասընտան նաշի տիր:

Եօգոա հէր պիր շէյ թապ ու նէշը
օլունմագ լեաղըմ կէլսէ իտի, աարը-
լարտան սօնրա պիր եէրտէ օլմաղ ի-
սէ, տիկէր եէրտէ մահֆուզ դալմիշ օ-
լան քիթապլարըն, քիւլիւ միւշքիլի
հալլէ քեաֆի օլաճաղը տէրքեար իտի:

Տիւնեալար տուրաուգճա իսմի եատ
ու թիզքեարա շաեան օլան, վէ Գեր-
մանիանըն Մակոնցա շէհրի էհալիսին-
աէն պուլունման Յովհաննէս Կուլթիմ
պէրկ նամ գուեուլմու, թարիկսի մի-
լատըն 1436 սէնէսինտէ մաթալուաթ
ուսուլունու իհտաա էտէրէք, պիւ-
թիւն տիւնեաեը էհեա, վէ ալէմի մէ-
տէնիեթ տաթի իսմինի ալթուն հէլ-
լէր իլէ դայա ու իմլա էյլէմիշ, վէ
քեաֆէյի մէտէնի միլլէթլէր 346 սէ-
նէտէն պէրու միւլթէրիաթը մէշու-
հէտէն էղհէր ճիհէթ իսթիֆատէ է-
տէկէլմիշ տիր:

Կէրչի Յովհաննէս Կուլթիմպէրկին
իլը իհտասը Ձին ուսուլու իւզրէ, հէր
պիր սահիֆէեի թաթիթա իւզէրինէ օյ-
ուպ, էօյլէճէ թապ էթմէքտէն ի-
պարէթ օլտուղունա, իլք տէֆա թապ

էթմիշ պուլունտուղու, վէ Սթրասպուրկ շէհրի քիւթիւպխանէսինտէ (¹) մահֆուզ օլտուղու մուգայեհտ պուլունան Կիկերոնուն քիթապը տէլալէթիլլէ միւպէրհէն իսէ տէ, ախիրէն

նամընտա պիր զաթ, հարֆլարըն գուրշունտան այրը այրը տէօքիւլիւպ, վէրէսիմտէ կէօրիւլտիւլիւվէճհէ, տէսթիւահ իւղէրինտէ հէր պիրիսինէ մախսուս օլան խանէլէրէ վաղ օլունարադ,

Մ Ա Թ Պ Ա Ա

1440 Թարիխինտէ Հօլանտանըն Հարլէմ շէհրի սաքինլէրինտէն Լապրէնտիոս

(¹) Սթրասպուրկ Ֆրանսա մէմալիքինտէն օլտուղու հալտէ 1870 Թարիխինտէ Սլամանեպլըլար 2այ միւթէմատիէն Թօփա Թութարադ շէհիր իլէ պէրապէր քիւթիւպ

իսթէնիլէն շէյլն տիղիլիպ սահիֆէ պաղլանմասընը, վէ Թապընտան սօնխանէնի տէ Թախրիպ վէ զապթ էյլէմիշ օլտուղլարընտան, իհթիմալ քի զիքր օլունան էսէր տէ, օ վազըթ միւհթէրէգ օլմուշ տուր:

րա տաղընալարագ, պաշգա տէֆա թէքրար գուլանըմասընը պուլմուշ, վէ թապ խուսուսու իսէ, էվվէլճէ էլտէ, մուսխարէն տէսթկեան իւզէրինտէ, վէ շիմտի իսէ սիւրաթը մուամէլէ զըմննտա կիւն պէ կիւն իսթիւրա օլունակէլէն էնվաի ալեաթ, վէ մաքինալար իլէ իճրա օլունմագտա պուլունմուշ տուր:

Իշպու միւսթէրիեաթտան միլլէթիմիլ տախի միւսթէֆիա օլարագ, 1539 տա իլք էվվէլ Բաւիտտա պիր Քերաւանուլին. վէ 1565 տէ Վէնէտիկաէ պիր Սաղմու. վէ 1660 տա Ամսալուտամուտ երինէ պիր Սաղմու թապ օլունմուշ. վէ 1571 թարիսինտէ, եանի Իսթանպուլ Փաթրիքլիլինին թարիսի պիտաեթինտէն 10 սէնէ սօնրա, Իսթանպուլտա տախի էրմէնի մաթպուսսը քիւշատ օլունարագ, հէր ճինս քիթապլարըն թապինէ միւպատէրէթ դըլընմըշ տըր:

Մամաֆիհի էվրօպանըն միւսթէլիֆ մահալլէրինտէ, խուսուսիլլէ Վէնէտիկ, Վիէննա, Ամսալըտամ, Փրօփուկանտա, վէ Ալիկուրնա կիպի մէշուր մէմէքէթէրտէ, վէ հաթթա Իզմիրտէ հայլը սէնէլէրտէն պէրու էրմէնի մաթպուլաթը օլտուղու, վէ էրմէնիճէ քիւլլի քիւթպ վէ բէսաիլ թապ օլունտուղու տէրքեար, վէ շիմտի իսէ մէմալիքի Շահանէնին միւսթէլիֆ մահալլէրինտէ. Բուսիա, Լնկիլթէրու, Ֆրանսա վէ Ամէրիգատա տախի էրմէնի մաթպուսսը վէ մաթպուլաթը պուլունուպ, վէ Իսթանպուլտա օլան միւսթէատտիտ մաթպաալար իլինտէ իսէ, Արամեան նամ մաթպաանըն, միլլէթիմիլըն շէրէֆ վէ իֆթիխարլինի միւճիպ օլմագտա պուլունտուղու զայլը միւսթաճը պէեան վէ իշար տըր:

ԹԱՍՎԻՐԻ ԳԱՅՍԵՐԻՅԷ

Եիրմիպիր ճիւսխէսէն ճեղալ (սա. 555)

Դայսէրիէտէ պիր տէ Արամեան նամընա դըզ մէքթէպի օլուպ, 1860 թարիսինտէ, վէ Մանուկեան Մեծ. Մ. Մանուկ էֆէնտինին իգտամ վէ զայրէթիլլէ թէշէքքիւլ էաէն ԱՐԱՄԵԱՆ նամ ուխուվէթին իթա էթմիշ օլտուղու 150,000 զըշ. մըգտարը ագճէնին նիւմասըլա չէնտ սէնէ էվվէլինէ դատար իտար օլունմուշ, վէ պէհէր սէնէ 10—12 պին զուրուշ վուգու պուլան մէսարիֆաթը չըգարըլտըգտան սօնրա, թէմուր պաշ մէպլաղըն արթըրըմասը զըմննտա տախի, կէրէք մումաիլէյհ, վէ կէրէք պիրատէրի իլզէթլու Սենեքերիմ էֆէնտի, վէ Կիւմիւշեան Մ. Յովհաննէս էֆէնտի իլէ տահա սաիր համիեթ մէնտան թարաֆլարընտան օլունան հիմմէթ ստեթինտէ, 20 սէնէ միւսթէմատիլէն տէվամ դըլընմըշ իսէ տէ, ագճէսինին պիւսիլք փայը ֆօնտօտա օլտուղունտան, կիւն պէ կիւն թէմուր պաշ իրատը եօգ հիւքմիւնէ կիրիպ, մէքթէպի մէզպուր իտարէսի շիմտիլիք պազի չօճուգլարըն թոշակ ագճէսի իլէ, մումաիլէյհ Մանուկեան Մեծ. Մ. Մանուկ վէ Մ. Ղազար էֆէնտիլէր իլէ, պիրատէրիլէրի միւսթէվէֆիա Մ. Սարգիս էֆէնտինին պախշ ու հիպա էյլէմիշ օլտուգլարը էմլաք իրատընա միւնհասըր գալմըշ տըր:

Պուրասա քախի մէքթէպի մէզպուրա մումաիլէյնում քարաֆլարընսան պախս ու հիպա էսիլմիւ օլան, վէ պու կիւնֆի կիւն սէնէվի իրասլարը 5000 զուրուշա իպլաղ օլունմագսա պուլունման քեարկիր էմլաքը գըյմէթլէրիլլէ պէրապէր, քասասընը լազըմէսէն ասս էսէրիգ:

Վեզիր խանընցա Ն ^o . 21 պիր օսա	իր. 80
Տիկեր օսա » 32	» 60
Զիր օլունան օսալար բիւկեանըն- սա 1 աւէս բէկէ	» 10
Նէնի խան զարբարցնցա Ն ^o . 2 սիւ- ֆեանըն 15 հիսսէսէ 11 հիսսէսի	» 100
Մահալի մէզպուրցա Ն ^o . 4 պիր զան- վէխանէ	» 70
Կըլամազ խանընցա Ն ^o . 1, պիր մա- ղազա	» 50
Հանի Նուն չարսուսունցա Ն ^o . 54 պիր սիւֆեան	» 50
Քէզա սիկեր սիւֆեան Ն ^o . 50	» 50
Էսկիհիլէր չարսուսունցա պիր սիւ- ֆեան Ն ^o . 29	» 25
Աք Պազար չարսուսունցա պիր սիւֆեան Ն ^o . 119	» 70
Պէմբէհիլէր չարսուսու պաւրցա արա Ն ^o . 1	» 10
Մէզպուր չարսուսա սիւֆեան Ն ^o . 80	» 55
Էսկի շէհիր մէվզիհնէ չալըրզ 22 հիսսէսէ 11 հիսսէ	» 11
Քէօսէ Էօնիւ մէվզիհնէ պիր չալըրզ	» 10
	614

Նէֆսի Գայսերիյէտէ 300 էվ դա-
տար Բրօթէսթան, վէ 200 խանէ տէ
Գաթօլիք օլուպ, հէման ճիւմէսի տէ
Էրմէնի տիր. վէ Բրօթէսթանլարըն
էվվէլճէ պիր ուֆադ ժողովարանը
օլտուղու հալտէ, 1879 թարիխինտէ,
վէ Պուհիւք Պաղչէ տէնիլէն նամ մէվ-
զիտէ Պատուելի Քերովբէնին Ամերի-
գատա էթտիյի ճէրը պէտէլի իլէ պիր
ճէսիմ ժողովարան, վէ մանէթինտէ
պիր տէ մէթէպ ինչա օլունմուշ, վէ
Բողոքական Հայլարտան պաշգա, Լու-
սաւորչական Հայ չօճուգլարընտան
տախի չօգլար, մէթէպի մէզպուրաա
օգուսմագտա օլտուգլարը տէրքեար
պուլունմուշ տուր:

Հրովմէական Հայլար տախի, զիբր
օլունան ժողովարան իթթիսալինտէ
պիր միւքէմմէլ Եկեղեցի ինչա էթ-

մէքտէ իսէլէր տէ, էլ Եէվմ նաթէ-
մամ օլուպ, շիմոլիլք այինլէրիյէ պէ-
րապէր, չօճուգլարը վէ հաթթա պա-
զի տէ Լուսաւորչական Հայ էվլատը
թէտրիսինի, իչինտէ Մատուր Եա-
փըմըշ պիր խանէ տէրուհինտէ իճրա
էտէ կէլմէքտէ տիրէր:

Վէ Բում միլլէթինին տախի Ա.յ
Նիգօլա իամինէ, 1848 թարիխինտէ
ինչա օլունմուշ միւքէլլէֆ պիր քիլի-
սէլէրի, վէ մէզքիւր քիլիսէնին մէք-
թէպի, վէ Պէզիր խանէ Էօնիւ տէնի-
լէն սէմթտէ, պիր տէ Մատուրլարը
վար տըր:

Գայսերիյէ մին էլ դատիմ մէրքէզի
թիճարէթ պիր պէլտէյի աղիմէ օլ-
տուղունտան, միւքէմմէլ վէ միւնթա-
ղամ քեարկիր խանլարը, վէ մէմալիք-
տէ Էմնայի նամէշհուա օլուպ, 1200
գատար միւնթէլիֆ թիւճճար վէ Էս-
նաֆ տիւքքեանլարընը հավի, իւղ
էրլէրի ումումէն թօլ օլարագ պիր
քեարկիր չարսուսու, վէ մախտա Արա-
պա փազարը, Օթ փազարը, Քիչի գա-
փու, Պօհաճը գափուսու, Թէքքէ Էօ-
նիւ, Տէօրթ աիւքքեան Էօնիւ, Պէզիր-
խանէ Էօնիւ, վէ Սէթէն Էօնիւ նամ-
լարը, վէ նամը ախէր իլէ Եէր Եէր տէ
փազար մահալլէրի վար տըր քի, օ-
րալարտա տախի միդտարը վաֆի, վէ
Իշթիհաճաթը զարուրիյէնին տէֆինէ
քեաֆի տիւքքեանլար պուլունուր:

Խանլարընտան էն մէշհուրու Վէզիր
խանը օլուպ, ալթըր իւսթիւ վէ իչէ-
րի խան սըչարը խան պիր Եէրտէ օ-
լարագ 300 է Եաղըն օտա, տիւքքեան
վէ բէքէլէրի, վէ օրթա Եէրինտէ պիր
չատըրափանը հալուղտան աղար չէշ-
մէլէրի, վէ մէրպութաթընտա իսէ,
գուսուսմուլար օթուրուր պիր տէ
չարսու մահալի վար սըր:

Պոլնու կէջինճէ Եէնի խան, Կէօն խանը վէ Սօմա օղլու խանը տէնիլէն խանլար իբրինճի տէրէճէ տէ, վէ օտաւարը պաղի տէպպօյ վէ մաղազա իշուն գուլլանըլան, վէ Եօլճու վէ գաթըրճըլարա մախսուս օլան, պիր գաշ խանլար տախի պոնլարըն խարիճինտէ տիր:

Վէ քէզա պէշ գուպպէ իւղէրինէ տըշարը, վէ իբի գուպպէլի օլարագ իշէրի քի, պիր պիրի իշինտէ իբի տէ քեարկիր, վէ շիրին պէզէսթէնի վար տըր:

Մէմէքէթ Էհալիսինն տէրէճէյի մէտէնիէթինի, վէ ումուրու թիճարէթլէրի ճէսամէթինի իղահա հաճէթ Եօգ տուր. զիրա հէր թարաֆ իլէ քէսպի իլսթիլթ էտիլմէքտէ, վէ հաթթա Մէրսին թարիգիլէ Էվրօպա իլէ տախի տօղրուտան տօղրուեա մուամէլէ ճէրէսան էթմէքտէ օլտուղու հէր քէսէ մալիւմ տիր:

Վէ ումուրու ախգ ու իթայը թիճարէթին պիւեիւք փայը Էրմէնի միլլէթի էլինտէ օլտուղու կիպի, շու սօն սէնէլէրտէ Իսլամլարտա տախի ախգ ու իթայը թիճարէթ չօղալմագտա, վէ միւթէպէր թիւճճարլար արթմագտա տըր:

Էրմէնի Բում անա լիսանը պիլմէնէրէք թիւրքճէ թէքէլլիւմ էտէրլէր իսէ տէ, $\frac{10}{15}$ սէնէտէն պէրու լիսանը մատէրգատընը մէթէպլէրտէն թէալլիւմ էտէրէք, Էրքէք վէ գըզ հայլը թալէպէ չըգանօր օլտուղունտան, գարիպէն ֆասիհ անա լիսանլարը թէքէլլիւմինէ պէտ օլունաճաղը իշուն իւմիտ օլունուր:

Նէֆսի Գայսէրիյէնէ մէրպուլթ վէ միւզաֆ օլան, վէ Էվլէլճէ պէսան գը-

լընան 96 փարէ գարիյէ իշինտէ, մէշհուր վէ մէտէնի գասապալար, վէ Էրմէնի վէ Բում միլլէթլէրինէ մախսուս միւթէատուր վէ միւքէլլէֆ մանասթըրլար վար տըր:

Գասապալարտան էն ճէսիմի, պիր շէհիր հէյնէթի թէշըիլ էտէն, վէ Ֆէլէթին Ալթընճը ճիւղիւնին 89 ունճու սահիֆէսինտէ հէմ րէսմի վազ, վէ հէմտէ հէր ճիհէթինտէն հիքեա-Եէ էտիլէն Թալաս գարիյէսի օլուպ, պոլնու կէջինճէ, շէհրին շէմալի շարգի ճիհէթինէ տիւշէր պիր տէրէ իշինտէ, վէ Գայսէրիյէնէ պիր սասաթ պատինտէ վազը Կէրմիր գաբիյէսի տիր:

Մէշքիւր գարիյէտէ տախի 300 Իսլամ, 400 Էրմէնի, վէ 600 Բում սէքէնէսի քի, ճէման 1300 խանէ օլուպ, մըգատըր քեաֆի չարսու վէ պազար մահալի, Էմլաք վէ բիւսիւմաթ իտարէ շիւպէլէրի, վէ պիր տէ զապլթա մէրքէզի վար տըր, Իսլամլարըն միւթէատուր մէսճիտլէրի, Բումլարըն 2 միւքէլլէֆ քիլիսէ իլէ միւնթազամ մէթթէպլէրի օլտուղու կիպի, Էրմէնիլէրին տախի գուպպէլի վէ քեարկիր օլարագ Ս. Ստեփաննոս իսմինէ պիր մէշհուր Եկեղեցիսի իլէ մէրպուլթաթընտա, վէ Պարթևեան նամընտա պիր տէ լաեղլը վէ միւնթազամ Էրքէք վէ գըզ չօճուգլարը Վարթարանը օլտուղու տէրքեար տըր:

Զիքր օլունան Վարթարոն, պոլնտան 20 սէնէ գասար ագտէմ Սահակեան Մ. Սերորէ վէ պիրատէրլէրի էֆէնտիլէր իլէ, Մանուէլ Մանուէլեան, Մ. Ղ. վէ Գ. Գէշիշեան էֆէնտիլէրին. վէ մալիւմ իւլ էսամի բուէսայը սաիրէնին զայրէթ վէ հիմմէթ-

լէրէյնէ թէչէքքիւլ էտէն Պարթևեան նամ ուխուվլէթին սէմէրէյի ֆէվզ էլ ատէսի օլուպ, վէ պիտասէթի թէսիսինաէն պէրու մէքթէպի մէզպուրտան միւքէ միլլէթէ միւսթիպի ֆախր ու շէրէֆ օլմագ իւղրէ, ուլումու ալլէյէէէ, վէ էլսինէյի միւսթէլիֆէէէ աշինա հայլըճա թալէպէ եթիշտիրիլէ կէվիշ, վէ հէնուզ եթիշտիրիլմէքտէ պուլունմուշ տուր:

Վէ մախտա մէշհուր օլարագ, Թալլուսուն, Իսթէֆանա, Էնտիրիք, Ադ, ճա դահա, Կըրուան արար, Հիսարճըզ, Հաճիէր, Գըզըլ վիրան, Մանճըսըն, Մունճուսուն, Կէսի, Իսիօպիլ, Պալակէսի, Աղարնաս, Տիմիթրէ, Վէքսէ, Ըսպըարըն, Էրքիլէթ, Մօլու վէ սաիրէ Իսիմէրի իլէ 2-3 վէ Տէր եիւզ խանէլի, վէ ումումէն քեարկիր, վէ պաղէն մէշհուր դօնագլար իլէ, Ճէվամի, Եկեղեցի, վէ Քիլիսէլէրի հավի, վէ պաղիլէրի տախի սայֆիյէ մահալի օլմագ իւղրէ միւթէատտիտ գարիյէլէրի վար տըր:

Գաթի նազար շէհիրէ իքի սաաթ պատինտէ, վէ ճէնուպի շարգի ճիհէթինտէ Բումլարըն Եուվաննի Պրոտրոմուս իսմինտէ պիր միւքէմմէլ մանասթըրը օլուպ, պու մանասթըրըն Զինճի տէրէ իսմինտէ 300 գատար պիր դաշը էն մէթին խանէէի հավի պիր տէ գարիյէսի, վէ շէմալի շարգի թարաֆընըն իւշ սաաթ պատինտէ տախի, Եանար թաշ տէմէքլէ մաարուֆ տիկէր պիր միւքէլլէֆ մանասթըրլարը իլէ, իթթիսալինտէ Տարսիեագ նամըլլա էհալիսի Իսլամ Էրմէնի վէ Բում օլարագ քէզա պիր գարիյէ վար տըր:

Միլլէթիմիզին տախի շէհիրին շարգ ճիհէթինէ, վէ Թալաս իլէ Թալլուսուն-

նուն արա եէրինէ տիւշէր պիր տէրէ-նին պաթըթարաֆը տաղ կէօյսիւնտէ, մէվզիսի վէ մէնզարէսի պինաղիր, վէ հավասը իլէ սուեունուն լաթաֆէթի շայանը դայտ ու զիքր օլարագ Ս. Սարգիս նամընա պիր վանքը օլուպ, տէրունինտէ Ս. Գէորգ իսմինէ պիր ուխտատեղի, վէ օլտուգճա վիւսաթըր օլարագ ֆիւսէն օյմա պիր տէ Եկեղեցի վար տըր:

Զիրը օլունան տէրէ իշինտէ 50-60 խանէտէն, վէ պիր Եկեղեցիտէն իպարէթ պիր Հայ գարիյէսի օլուպ, իսմի տախի Վանքտան ալընարագ Տէրէ վանֆ թէսմիյէ օլունուր:

(Մապուսի սօնրա)

Ս Է Ա Տ Ե Թ Ի Ի Ն Ս Ա Ն Ի Յ Է

Երուխայիր Ախսիսէսէն Տէվալ (սա. 346)

Երկիրմի սէնէտէն պէրու պուլունտուղում մէշմուրիեթ, վէ մէշղուլիեթ իճապլարը, ըիւեթ վէ թէսվիեթի տաալիտէն մաատուտ, վէ էլիմտէն պինլէրճէ տաալար կէչէրէք, գաղանլըպ վէ զոյպ էտիլէճէք ճիհէթլէրինի քիմնէտէն սօրմաղ օլտուղում տէրքեար վէ լապուտտ իքէն, մաազալլահ պիրիսի իլէ պիր միւնազաաեա տութուլմամ լեազըմ կէլսէ, հէր տիւրլի ֆէտաքեարլըղը կէօղէ ալարագ ուլուշմանը թէճվիզ էտէր օլտուղումու գարիունու քիրամա իֆամ իլէ խաթմը քէլամ էտէրիմ:

Կէլէլիմքի հէր նէվի ֆէտաքեարլըղը իճրա, վէ էնվալի թէտապիրի միւսլիհքեարանէէի իֆա էտիպ տէ, տապահա շուրու էթմէմէք միւսթին

օլումանեան տավաճըլարա պիր դաշնասիհաթ իթասընը իսէ, պուրստա ֆերիդէաէն ատա էտէրիմ:

տ. Տավանա պէտ օլունտուղու կիւնտէն իթիպարէն մէսարիֆէ տիւչար օլունտուղունու, իշին արալչամսընա, վէ միեանէտէ օլան ֆարդըն չօղալմասընա վէսիլէ իթթիխաղ էթմէմէերի ազըլտա սագլամագ, վէ սըրասը կէլինճէ հէման երինէ ուեուչմագ:

բ. Խասիմէ զալէպէ էթմիշ օլմագըլըլ տախի ֆուրսաթ ատա էթմէերիպ, սուլհ ճիհէթինի օ ֆուրսաթա տախիմա թէրճիհ գըլմագ:

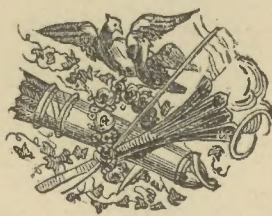
գ. Հաքիմէրին միւսառտէսինի, վէ հագդըն զահիրտէ կէօրինմէսինի տախի մաշալայը սէլամէթ պիլմէմէք, չունքի «տիւքի տիւքիլիլինի իսպաթ էտէսիյէ գատար տէրիսի քիւրքճիւ տիւքքեանընը պուլուր» տէմիլէր:

դ. Ավօգաթլարըն զայրէթ, վէ սատագաթընա կիւվէնիպ տէ, սուլհ քէրթէսինի զայպ էթմէմէք, զիրա պունլարըն եէքտիկէրի իլէ օլան խուսումէթինի կէօրէնլէր, հէման պիր պիրինին ճանընը ալաճագ տըր զանն էսէրլէր ամմա, թըպզը պիր պիրինի քէսէճէք կիպի էնիպ չըգան մըգրաս աղըզլարը գապիլինտէն օլարագ քէնտիլէրինէ պիր զիեան կէլմէերիպ, տախիմա գըրփըլան քէսիլէն, արա եէրէ կիրէն գումաշլար, վէ մաթալար տըր:

ե. Խասմին զէնկին, վէ ասհապընուֆուլտան օլան պիր զաթ իսէ, տախիմա թէվաղու իլէ կէթ, պիր գաթ տա մուամէլէ, վէ միւքեալէմէ եիւզիւնտէն խըրսլանտըրմա. խասմին էսնաֆ վէ օրթա հալլիլէրտէն իսէ, հիշ պիր սըրատա ֆուրսաթը զանիմէթ

պիլմէ. խասմին ֆուգարա թագըմընտան իսէ, ինսաֆ վէ մէրհամէթի պիր վէճհլէ տիրիղ էթմէ, վէլ հասըլ պագ քի իշին էվվէլինտէ, վասաթընտա ինթիհասընտա վէ հէր սըրասընտա խասմին իլէ ուեուչուպ, վէ սուլհ ու սալահ իւզրէ թէսվիեէյի մասլահաթ էտէսին. չունքի մասլահաթճա ճիւմէտէն ահսէն, վէ էսան թարիգ, հէր հալտէ տավաեը հիւսնիւ իթթիֆագ իլէ խիթամ էթմէք տիր, զիրա էսաուշիու սէիս իւշ ահիեաւ տըր:

Օ Ն Ո Ւ Ն Ճ Ո Ւ Պ Ա Պ

Թ Է Զ Է Վ Վ Ի Ի Ժ

Չօճուգլուղուն էնվաի հալլէրինի, վէ էօմրին տէլիգանլըլըզ վագթինէ գատար օլան պին տիւրլիւ թէհլիքէլէրինի կէշաիքտէն, վէ վալիտէյն, ուլում վէ թէրպիեէ, վէ ահվալը սէրպէսթի մէտրէսէլէրի տէրպլէրինի պիթիրտիքտէն սօնրա տախի, զանն էթմէմէլի տիր քի, հէր պիր վազաիֆի իքմալ, վէ արթըզ սալիմէն մէքքէզի սէատէթի ինսանիյէեէ իսալ էյլէտիմ տէեու:

Պու ճէմիյի շաքիւրուճնուսլարի ճիհէթլէրի պիթիրիւ պիթիրմէզ, ինսանըն գարչընա պիր տէ գըր ֆօքրիլ չըգար քի, սէլամէթ կէշմէսի միւճիզէ նէվլինտէն, վէ տիւշմէսի իսէ պիւ-

Թիւն էօմբիւ ճէհէնէմ աղապընա
Թահվիլ էտիճի Թէհլիքէլէրտէն, վէ
չարէսիդ տէրտլէրտէն օլաճադ տըր:

Վէ պու տա, սէօհպէթ վէ պիտա-
նէթի զտնէթ լէզիդ օլուպ, փէք ազ
շուքաա չէշնիսի վէրիւր օլտուզու հալ-
տէ, չօդ տէֆա կիւլէր արասընտա
էաթան երլան կիպի զէհլիքէնէն, վէ
պիւթիւն էօմբիւ ան ու վան . . . իլէ
կէշիւմէյէ մէճպուր էտէն ազսը նի-
քեան կէշիտի տիր:

րին հիւքմու դարարը, շահանը Թահ-
սին կէօրիւլէմէտի:

Նիչուն քի ինսան նէ Թաշ տըր, նէ
տէ հայվան. Թաշ կիսլի տուլշուտուզ
օլմատըդճա, պէհէմէհալ Թէհլէվիլիւճ
խաթէր, վէ հայվան կիպի եալընըզ
չէհլէթտէն Թէլէզզիւլէ իքթիֆա է-
տէմէտիքճէ, Թէհլէվիլիւճէ պիւր գա-
նօն վէ դաիտէ, վէ վազիֆէյի մու-
գատտէսէ Թանիսի իճապ իտէր:

Պինան ալէյհ, ալէմի մէտէնիէթ-

ՎԷԼԻՄԷ ԶԻՅՆԷԹԻ

Անըն իչուն նէչէլէրի ինսինտէ պիւ-
նիւք պիւնիւք միւճատէլէ դաիուլա-
րը քիւշտալինէ սէպէպ օլտու քի, սէա-
տէթի ինսանիյէ Թէհլէվիլիւճ իլէ մի
իքմալ օլուր, եօգսա միւճէրրէտլիք ի-
լէ մի տէնու:

Լաքին Թէհլէվիլիւճ, մէզհէպճէ օլան
իճապաթտան տա պաշդա, Թապիաթ
գանօնու Թահթընտա պուլունան զա-
րուրիւթտան մատտուտ իտուլին-
տէն, բուհանիլէրտէն պաշդա, միւ-
ճէրրէտլիք հալինէ իճազէթ վէրէնէ-

տէ, վէ հէր գալմ վէ միլլէթտէ, ադտը
իլտիվաճ՝ ինսան դըմքնա պիւր պօրճ
վէ վազիֆէ Թանըլալը նասըլքի էսասը
պիւր, լաքին շէրաիթի այրը այրը օլա-
րադ հէր մէզհէպ տալսի, պունու պիւր
վաճիպէյի մուգատտէսէ ատտ էտէր:

Լաքին իպնի ինսան, մէզքիւր կէ-
շիթաէքի օլան կիւճլիւլ կէօրիւնճէ,
քիմիսինին քիւլիւ ճէսարէթի քէսիլիպ
միւճէրրէտլիք հալինի իլթիեար, քի-
միսի տէ պիւր չօդ շարթ շուրութ վէ
Թէքեալիֆ իլէ, Թասեիպաթը մէշու-

հէնի թէսհիլէ իպթիտար գըլտը, վէ սղունտան տա պիլաքս եա թառիւ-
պաթ տահա ղիեառէ չօղալտը, եա
տէ պիր թազըմ համէլըու թէզէվ-
վիւնէլը հուսուլ պուլտու:

Վիմիսի նէթիճէյի իպտիվաճտան
միւնթաղէր օլան մուհասէնաթը պիր
ֆադըր գըզը ալմագլըգտան արա-
տը... պագտը քի, խանըմլաշտըգճա
թապիյի օլան կէօրմէտիքլիք հալի քէն-
տիսինէ քիպը ու դուրուր, վէ խըր-
չիւլիք թիթիգլիք կէթիթիօր:

Պաղիսի իգպալինի պիր ղէնկին գը-
ղը ալմագլա սընատը... լաքին թէ-
զէվվիւն էթմէեիպ դարըեա էսիր է-
տիլտիյինէ, բէշիմանլըղը ֆաիտէ էթ-
մէզ օլան պիր սըրատա ինանտը:

Նէչէլէրի ղէվճիեթիթին իւք սէնէլէ-
րինի, վէ չէհվէթ մուհասպպէթի կիւն-
լէրինի կէշիթաիքտէն սօնրա, չօլուգ
չօճուգ մէրագընա տալտը... լաքին
փահալ օլաճագ եա ղէվճէսի գըսըր
չըզըպ, րապպիմ սագլապըն, կէչիմ,
իտարէ, իշ, վէ հէր նէվի մուամէլէ
կէօղէ պիր ագճէ գատար կէօրիւն-
մէմէյէ, վէ հէր կիւն հէր սաաթընը,
պունուն տէրտ վէ միւճատէլէսի իլէ
կէշիրմէյէ պաշլատը:

Վիմիսի տէ էվլատ քէսրէթի պէլի-
եէսինէ, վէ ահվալը պիհուգուրինին
քիւլլիւսիւնէ օղրատը, վէ էվլէնտի-
յինէ պինլէրճէ նէտամէթլէ պէրա-
պէր, հէր սանիյէ մէտէտ Ալլահ պա-
ղըրտը:

Չօգլարը կէնճինի սէչիպ, չիչի, վէ
սիւս սալթանաթ սէվիճի օլմասընտան
պաշ ալամատը, պագիսի տէ եալը-
ճապընը ալըպ, լաքին գըսգանճը-
ղընտան գուրթուլամատը:

Չիրքինինէ տիւլէն, իչէրիսինտէ պիր

ճէվիգ աղաճը բէյտա, վէ կիւղէլինի
սէչէն իսէ, տաիմա հիւրիւլէրէ մաի-
սուս օլան շէյլէր սանրգլամասընտան,
վէ հէր իշ վէ եէրտէն չափուգ չա-
փուգ օսանըպ, կէղմէք, վէ էյլէնմէք
արաեըշլարընտան, եագանը պիր վա-
գըթտա գուրթարամատը:

Ճէհէզ վէ թըրսիսմա իլէ կէլէն-
լէրին, հէր շէյտէ պաշա թօգմագ կի-
պի վուրմասը, վէ պիր սէօղիւնիւն
իքի օլմամասընա չապալամատը, վէ ֆի-
րուամեէտէն կէլէնլէրին իսէ, հիշ պիր
շէյին գատուր գըյմէթինի թանըմա-
մասը ղէվճլէրինի եագուր եանտըրտը:

Տիւպազ իսէ գօճատընա հէր վազըթ
մէտէտ Ալլահ... սաքիթէ իսէ հէր
շէյտէ հէյ վաի... չտղըրթտըրտը,
միւսրիֆէ իսէ, ղէվճլինի հասըլը ծն-
տուրմանըպ, վէ թամաի իսէ հիշ պիր
շէյին հագընը պուլտուրմատը:

Միւճատէլէճի օլան, տաիմա ղէվճի-
նէ թէօվպէ սէօղ սէնին տէտըրթտի-
րէնէ գատար, վէ ինատ իսէ ագլինա
գուրտուղու շէյի էճրա էթտիթէսիյէ
տէկին օղրաշտը: (Պագիսի սօնրա)

ԳԱՎԱԻՏԻ ՆԱԳԼԸ ՀՈՒՐՈՒՅ

Եիրմիսիյի Եիւսիսհէն ճիվալ (սա. 541)

9. Դիւրքիտէ շ ճ, շ չ, հարֆլա-
րը պաղէն ասվագտան ալընան քէլի-
մագտա պիր պիրլէրինէ ղէվալսիսիթ.
جنقرداقی Երնգըրսագ, جنقرداقی Երնգըրսագ,
چاغدی Դաղըյոք, چاغدی Դաղըյոք, վէ
սաիրէ կիպի:

Պունլար հէր գանղը սէս իլէ դէ-
լէֆֆիւղ օլունմագտա իսէ, էրմէնի-
ճէտէ օ հարֆա նագլ օլունա պիլիթ,
զիրա Դիւրքի կիպի էրմէնիճէտէ տալսի
հէմ ճ, վէ հէմտէ չ, հարֆը պու-

